

Hakan TURAN¹
Murat SARICI²
Ayşegül TURAN³

OLGU SUNUMU

YAŞLI BİR HASTADA DÜĞÜN ÇİÇEĞİNE BAĞLI GELİŞEN İRRİTAN FİTOKONTAKT DERMATİT

Öz

Ülkemizde özellikle yaşlı nüfus olmak üzere halk arasında romatizmal hastalıklar için alternatif bitkisel tedaviler topikal olarak uygulanmaktadır. Düğün çiçeği (*Ranunculus*) soğuk iklimlerde yetişen bir bitki ailesidir. Ülkemizde özellikle Doğu Anadolu bölgesinde yaygın olarak yetişmektedir. Bitki hasarlandığı zaman bitkinin güçlü iritan yan etkilerden sorumlu olan protoanemonin açığa çıkar. Bu toksin bitkinin en çok çiçek kısmında bulunur ve deri ile teması subepidermal ayrışmaya neden olur. Burada romatizmal rahatsızlığı için düğün çiçeği bitkisinin yeni açmış çiçeklerinden yaptığı karışımı uyguladıktan sonra şiddetli iritan fitokontakt dermatit gelişen 81 yaşında bir bayan hasta sunuyoruz. Etki ve yan etkisi tam olarak bilinmeyen bitki ekstraktlarının bilinçsiz kullanımını ölüme kadar varabilen ciddi yan etkilere neden olabilir.

Anahtar Sözcükler: Yaşlı; İrritan Dermatit; *Ranunculus*.

CASE REPORT

IRRITANT PHYTOCONTACT DERMATITIS DUE TO BUTTERCUP (RANUNCULACEAE) IN A GERIATRIC PATIENT

ABSTRACT

People in our country, especially the geriatric population, might use alternative phytotherapies topically for their rheumatoid diseases. Buttercup (*Ranunculus*) is a plant family that grows in cold climates. It is especially prevalent in our country's Eastern Anatolian region. When it is damaged, it secretes protoanemonin, which is responsible for the plant's strong irritating side effects. This toxin exists mostly in the flowery part of the plant and its contact with the skin causes subepidermal splitting. Herein we present a case of severe irritant phytocontact dermatitis that began after an 81-year-old female used a mixture consisting of newly blossomed buttercup flowers for her rheumatoid disease. Unconscious use of plant extracts whose effects and side effects are not totally clear could cause serious side effects, and even death.

Key Words: Aged; Dermatitis, Irritant; *Ranunculus*.

İletişim (Correspondance)

Hakan TURAN
Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Dermatoloji
Anabilim Dalı DÜZCE

Tlf: 0380 542 13 90
e-posta: drhakanturan@gmail.com

Geliş Tarihi: 15/11/2010
(Received)

Kabul Tarihi: 09/02/2011
(Accepted)

¹ Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi
Dermatoloji Anabilim Dalı DÜZCE
² Bitlis Devlet Hastanesi Plastik Cerrahi BİTLİS
³ Bitlis Devlet Hastanesi Dermatoloji BİTLİS

GİRİŞ

Ülkemizde geleneksel bitkisel tedavilerin topikal veya sistemik yoldan kullanımı oldukça yaygındır. Özellikle geriatric yaşta bu tedavileri kullanma eğilimi daha sıktır. Bu yaş grubunda topikal kullanım özellikle romatizmal eklem hastalıkları için tercih edilmektedir (1). Bilinçsiz kullanım ise irritan veya alerjik fitokontakt dermatit tablolarına neden olabilir (2).

Düğün çiçeği ailesi (Ranunculaceae=Buttercup) soğuk ve yüksek rakımlı bölgeleri tercih eden bir bitki olup ülkemizde özellikle Doğu Anadolu bölgesinde yetişir (3). Yılda bir veya iki kez belli mevsimlerde ortaya çıkan türleri olduğu gibi yıl boyu canlı olan türleri de bulunur. Antiinflamatuar özellikleri nedeniyle genellikle lapa haline getirilerek kullanımı tercih edilen bu bitki aynı zamanda apse drenajı, hemoroid tedavisi, kesik, yanık ve abrazyonlarda da kullanılmaktadır (4). Düğün çiçeği türleri DNA polimeraz inhibisyonu ve serbest oksijen radikallerinde artışa yol açarak antimutajen ve antitümoral etki de göstermektedir (5,6).

Burada romatizmal şikayetleri nedeniyle düğün çiçeğini topikal olarak kullanan yaşlı bir hastada gelişen irritan fitokontakt dermatit tablosu sunulmaktadır.

OLGU SUNUMU

81 yaşında kadın hasta sağ bacağına yanık görünümlü yara nedeniyle acil servise başvurdu. Yaranın ilk olarak ayak bileğinden başladığını ve daha sonra tüm bacakta çıktığını ifade eden hasta herhangi bir maddeyle temas öyküsü olmadığını belirtti. Dermatolojik muayenesinde sağ ayak bileğinden dizine kadar olan bölgeyi kaplayan, morumsu eritemli, keskin sınırlı, ağrılı, çok yaygın, çeşitli ebatlarda seröz içerikli gevşek büller ve bül artığı erode alanlar içeren plak mevcuttu (Şekil 1). Subfebril ateşi olan hastanın laboratuvar tetkiklerinde kan sayımı ve biyokimya değerleri normal olmakla birlikte hafif CRP yüksekliği saptandı. Anamnez, muayene ve laboratuvar bulguları doğrultusunda büllöz erizipel ön tanısıyla kliniğe yatırıldı. Topikal yara bakım tedavileri ile birlikte hastaya Amoksisilin/Klavulonat 4x1 gram intravenöz olarak başlandı. Tedavinin 48. saatinde lezyonlarda anlamlı bir gerileme olmadığı ve yeni bül çıkışlarının devam ettiği gözlemlendi. Ayrıca yatışı sırasında bül sıvısı ile temas eden sol bacak arka yüzünde de benzer lezyonlar ortaya çıktı. Bu nedenle hastadan tekrar anamnez alındı. Hastanın uzun yıllardır romatizmal şikayetleri olduğu ve medikal tedavilerden anlamlı fayda göremediği için, doktor önerisi dışında, düğün çiçeği bitkisinin

Şekil 1— Sağ bacakta morumsu eritemli, keskin sınırlı, ağrılı, çok yaygın, çeşitli ebatlarda, seröz içerikli gevşek büller ve bül artığı erode alanlar.

özellikle yeni açan çiçeklerini ezerek bir karışım yapıp bunu sağ diz ve bacak ön yüzüne sardığı ve rahatsızlığının bunu takiben başladığı öğrenildi. Bunun üzerine hastaya irritan fitokontakt dermatit tanısı konularak antibiyoterapi sonlandırıldı, tek doz Betametazon dipropiyonat ampul intramusküler olarak uygulandı. Antihistaminik tedavisi ve topikal olarak da epitelizan/topikal steroid/vazelin karışımı başlandı. Hastanın lezyonları bu tedavi sonrasında postinflamatuar hiperpigmentasyonla tamamen iyileşti.

TARTIŞMA

Düğün çiçeği glikozid ranunculin içeren bir bitki türü olup, hasarlandığı zaman ranunculin satüre olmamış laktone protoanemonine dönüşür. Protoanemonin antimikotik ve antimikrobiyal gibi farmakolojik özelliklere sahip olmasının yanı sıra güçlü irritan bir yağdır ve lokal yan etkilerden sorumludur (7,8). Deri ile teması sülfür bağlarını kırarak subepidermal ayrışmaya ve dolayısıyla bül oluşumuna neden olur (9). Protoanemoninler en çok bitkinin çiçek kısmında bulunmaktadır, bunlar hızlı bir şekilde polimerize olarak irritan olmayan anemoninlere dönüşür. Bu nedenle irritan etki taze ezilmiş çiçek yapraklarında daha fazladır. Olgumuzda bül sıvısı ile temas eden alanlarda bile yeni lezyon çıkışının olması bize irritan etkinin ne derece güçlü olabileceği konusunda fikir vermiştir. Anemoninlerin ise antipiretik özellikleri nedeniyle bitkinin rahatlatıcı etkisinde payı olduğu bilinmektedir (7,8).

Fitodermatitler irritan fitokontakt dermatit, alerjik fitokontakt dermatit ve fitofotokontakt dermatit şeklinde ortaya

çıkabilir. Hastamızın daha önce bu bitkiyle temas öyküsü olmaması ve temas sonrası lezyonların kısa sürede ortaya çıkışı nedeniyle tablo irritan fitokontakt dermatit olarak değerlendirilmiştir.

Ülkemizden de düğün çiçeğinin lokal yan etkilerinin görüldüğü olgular bildirilmiştir (1,10-13). Bunların ortak özellikleri; hastaların İç Anadolu ve özellikle Doğu Anadolu Bölgesi'nden olmaları, ileri yaşta olmaları ve bitkiyi romatizmal şikayetleri nedeniyle kullanmış olmalarıdır. Yine ülkemizde Emsen (13) tarafından düğün çiçeğine bağlı dermatit sonrası gelişen sepsis nedeniyle ölümlerle sonuçlanan bir olgu da bildirilmiştir. Biz ülkemizin özellikle doğu bölgelerinde bitkinin tedavi amaçlı olarak tahmin edilenden çok daha fazla kullanıldığını düşünüyoruz. Her kullanan hastada yan etkinin görülüyor olmasının nedeni bitkinin çok taze olarak kullanılmamış olması ve irritan etkinin aynı tür bitkilerde bile farklılık göstermesi olabilir.

Bitki ekstraktlarının deri ve deri hastalıkları üzerinde bilimsel olarak ortaya tam konamamış olumlu etkileri olsa bile, iyi araştırılmamış ve yan etkileri tam olarak kestirilemeyen bitkilerin kullanımı zaman zaman beklenmeyen ciddi komplikasyonlara yol açabilmektedir. Fitokontakt dermatitler ülkemizde özellikle yaşlı popülasyonda halen önemli bir sağlık problemidir. Hastalardan hikaye almakta yaşanan zorluklar ve hastalığın diğer dermatolojik hastalıkları taklit edebilme özelliği tablonun önemini artırmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Polat M, Oztas P, Yalcin B, Tamer E, Gur G, Alli N. Contact dermatitis due to *Allivum sativum* and *Ranunculus illyricus*: two cases. *Contact Dermatitis* 2007;57(4):279-80. (PMID:17868226).
2. Mantle D, Gok MA, Lennard TW. Adverse and beneficial effects of plant extracts on skin and skin disorders. *Adverse Drug React Toxicol Rev* 2001;20(2):89-103. (PMID:11482001).
3. Davis PH. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*. Edinburgh University Press, 1965, pp 172-4.
4. Metin A, Calka O, Akdeniz N, Behçet L. Phytodermatitis from *Ceratocephalus falcatus*. *Contact Dermatitis* 2005;52(6):314-6. (PMID:15932581).
5. Li RZ, Pei HP, Ji XJ. Antimutagenic activity and metabolic transformation of ranunculin by rat liver microsomes. *Yao Xue Xue Bao* 1993;28(7):481-5. (PMID:8285045).
6. Li RZ, Ji XJ. The cytotoxicity and action mechanism of ranunculin in vitro. *Yao Xue Xue Bao* 1993;28(5):326-31. (PMID:8237375).
7. Tocan V, Baron O. Antibiotic effect of protoanemonine isolated from *Ranunculus oxyspermus* M.B. *Boll Chim Farm* 1969;108(12):789-91. (PMID:5374885).
8. Misra SB, Dixit SN. Antifungal properties of leaf extract of *Ranunculus sceleratus* L. *Experientia* 1978;34(11):1442-3. (PMID:720465).
9. Burbach J. The blistering effect of buttercups. *Ned T Geneesk* 1963;107:1128-30. (PMID:14016875).
10. Metin A, Calka O, Behçet L, Yıldırım E. Phytodermatitis from *Ranunculus damascenus*. *Contact Dermatitis* 2001;44(3):183. (PMID:11217994).
11. Köse R, Okur MI, Bingöl I, Cetin H. Phytocontact dermatitis mimicking a burn injury due to *Ranunculus constantinopolitanus*. *Contact Dermatitis* 2008;59(4):249-50. (PMID:18844703).
12. Oztas P, Gur G, Senlik B, et al. Phytocontact dermatitis due to *Ranunculus illyricus*: two cases. *J Eur Acad Dermatol Venereol* 2006;20(10):1372-3. (PMID:17062085).
13. Emsen Mİ. İlginç ve öldürücü bitki kökenli olan buttercup (*Ranunculus*: Düğün Çiçeği) yanığı. *Türk Plastik Rekonstr Est Cer Derg* 2006;14(2):142-3.